

COMENTARIS SOBRE LA FILOSOFIA DE LA PROPOSTA DE REFORMA D'ESTRUCTURES I D'ORGANITZACIÓ ADMINISTRATIVA DE LA UB

Esborrany presentat per Francesc Mas i Pujadas, com a representant dels professors doctors de la Facultat de Química al claustre de la UB

7 de juliol de 2014

Comentaris sobre el document presentat per l'equip rectoral el 19 de juny

-En primer lloc felicitar a l'equip rectoral per la **valentia de proposar una reforma estructural de la UB**, que es vol consensuar amb la comunitat universitària, abans que ens la imposi el govern de la Generalitat de Catalunya, amb l'objectiu d'aprimar l'administració, simplificar la gestió de la universitat i millorar la docència, recerca i transferència tecnològica de la UB.

-Indicar que la **feina estadística feta** per tal de quantificar les diferents tasques dels Departaments i Facultats de la UB és **molt acurada i exhaustiva**, però com en totes les quantificacions i rànquings **s'ha de contrastar amb altres índexs i presentar les classificacions de diferents formes**. Només a tall d'exemple vull esmentar dues classificacions fetes enguany de les universitats espanyoles, molt elaborades i contrastades:

1) **Rànquings ISSUE-2014** (Indicadores sintéticos de las universidades españolas) elaborada per l'Institut valencià de recerques econòmiques (Ivie) i la fundació BBVA.

- **Aquest estudi elabora els rànquings de forma global i separada en tres grans àmbits**, però alhora ho fa de **forma global (volum total) o de forma proporcional al seu tamany (productivitat)**.
- És interessant veure la **posició de la UB** en els diferents ítems i de les dues maneres.
 - **Rànquing segons volum total:**
 - Global: 2(3.3)/21(0.2) (1era: UCM-4.3)
 - Docència: 2(3.1)/23(0.2) (1era: UCM-4.4)
 - Recerca: 1(4.3)/24(0.2) (2ona: UCM-4.1)
 - Innovació i transferència de tecnologia: 10(2.3)/28(0.1) (1era: UPV-6.8)
 - **Rànquing segons productivitat:**
 - Global: 5(1.2)/10(0.7) (1era: UPF-1.6)
 - Docència: 4(1.1)/7(0.8) (1era: UPF-1.5)
 - Recerca: 2(1.5)/9(0.8) (1era: UPF-1.7)
 - Innovació i transferència de tecnologia: 16(0.8)/21(0.3) (1era: UPV-3.4)
- Es veu claríssim **que les dues universitats més grans i antigues de l'Estat Espanyol, UCM i UB, són les que lideren els rànquings de forma absoluta**, degut al seu tamany, però que **perden posicions si es fa segons productivitat**.
- La UB només es manté en les 2 primeres posicions en els dos còmputos, en recerca.
- La UB suspèn clarament en innovació i transferència de tecnologia.

2) **Rànquings I-UGR según campos y disciplinas científicas** (5ena edició, 2014), elaborat pel Grup EC3 de les Universitats de Navarra i de Granada.

- Aquest estudi elabora els **rànquings d'universitats públiques i privades espanyoles,, segons la recerca produïda en 12 camps i 37 disciplines** de recerca durant el període 2009-2013.

- Entres els 3 primers llocs, **la UB ocupa 9 de les 12 disciplines científiques considerades**, on es pot veure que la majoria són de l'àmbit de les ciències i tecnologia (CT) i de l'àmbit de les ciències de la salut (CS):
 - 6 en 1era posició (3 CT, 1 CS)
 - 2 en 2ona posició (2 CT)
 - 1 en 3era posició (1 CT)
- Respecte a les 37 disciplines en que es desenvolupen els 12 camps, **la UB està entre els 3 primers llocs en 20 disciplines**, i com abans, es pot veure que la majoria són de l'àmbit de les ciències i tecnologia (CT) i de l'àmbit de les ciències de la salut (CS):
 - 11 en 1era posició (6 CT, 3 CS)
 - 6 en 2ona posició (3 CT, 1 CS)
 - 3 en 3era posició (1 CT)
- Això vol dir que **la UB és líder en recerca**, però majoritàriament en els **àmbits de les ciències i tecnologia i de les ciències de la salut**. Essent un punt feble la poca transferència de tecnologia que es fa.

-Aquests rànquings indiquen que **les classificacions depenen molt dels índexs** que es tinguin en compte i de com es tenen en compte, ja que no és el mateix considerar el volum total de dades de productivitat que si es fa proporcional al personal disponible. Tanmateix, cal destacar que la UB, de forma global, queda bastant bé independentment del mètode escollit, i que, per ítems, no canvia gaire la seva valoració amb les dues maneres de còmput.

-Mirant la posició de les demés universitats espanyoles en els rànquings es pot observar que **la qualitat d'una universitat no depèn del tamany**, ja que entre les millors qualificades hi ha universitats grans i petits, antigues i noves. Això vol dir que cada universitat pot millorar en els rànquings aprofitant la seva idiosincràsia i adaptant-se al seu entorn i als nous reptes que tingui plantejats.

-Tornant als índexs considerats en el document de la reforma estructural de la UB, i mirant-ho des de l'òptica de les facultats de l'àmbit de ciències, que juntament amb les dels àmbit de ciències de la salut, porten la major part del pes en els índexs de recerca, és curiós que **no es tingui en compte la productivitat científica (outputs)**, tant a nivell d'articles publicats com de cites rebudes. Així com la **no consideració del % de sexennis de recerca que té el PDI en funció del màxim que podria tenir**, com a indicador més rellevant per la competència investigadora del PDI, i en canvi es considera el nombre absolut de PDI amb PDA AA/AB/BA/BB, degut a que el criteri establert per la UB serveix per comparar el PDI dins del mateix àmbit, però no entre àmbits, sobretot pel desigual tractament que es fa entre els àmbits de ciències i ciències de la salut respecte als altres. Només recordar que l'avaluació dels sexennis corresponen a les diferents àrees de l'ANEP que decideixen el barem en funció dels estàndards normals dins de l'àmbit.

-Finalment, i només com a exemple de la mesura en que es considera la docència efectuada per les diferents facultats, és important rebatre les consideracions que fa el document respecte al nombre d'alumnes dels diferents ensenyaments de les actuals facultats. Respecte a la Facultat de Química, la pèrdua de 100 alumnes durant el període **2004-2013**, es considera com a un factor negatiu per la qual cosa es fa necessària la seva fusió amb altres facultats per augmentar-ne la massa crítica, cosa que no passa en les Facultats de Psicologia (augment de 6 alumnes) i de Farmàcia (augment d'uns 100 alumnes). Sense entrar en comparacions entre facultats, és important destacar que durant aquest període **s'ha passat de les antigues llicenciatures de 1er i 2on cicle als nous graus i a la incorporació dels màsters universitaris**, la qual cosa ha significat, per a la Facultat de Química, perdre els alumnes que passaven de 1er cicle de Química a 2on cicle de Bioquímica i de que molts màsters interfacultatius en que participa la Facultat de Química es comptabilitzen en la facultat coordinadora (per exemple, Biotecnologia molecular a Farmàcia i Nanociència i nanotecnologia a

Física). Però sobretot a l'**esforç tutorial** que s'ha implantat a la Facultat de Química amb la doble matriculació d'assignatures suspeses dins del mateix curs acadèmic i al seguiment de la matriculació dels alumnes per part dels tutors, perquè no es matriculin de més assignatures de les que poden fer. Això a portat a passar d'un 25% a un 3% els no presentats a 1er curs, d'un 15% a un 5% en les altres assignatures troncal, i d'una taxa d'èxit d'un 50% a un 70% a 1er curs i d'un 60% a un 85% en les altres assignatures troncal. En conclusió, **una pèrdua d'alumnes no vol dir que falti massa crítica sinó que ha millorat molt la taxa d'èxit dels alumnes** i per tant que ha disminuït el nombre de semestres promig que un alumne necessiti per aprovar el grau.

-Sense entrar en més consideracions dels índexs considerats, és evident que la **ponderació de les diferents facultats i departaments es podria haver fet d'altres maneres**, tenint en compte paràmetres absoluts o relatius, però això no és rellevant, ja que la qualitat de la docència i de la recerca, així com de la transferència de tecnologia, depenen molt més de la qualificació dels membres de la unitat, de la seva organització i dels recursos que poden tenir, que no pas de la mida i uniformització que es pretén fer amb aquesta reforma estructural. Per tant, penso sincerament que, sense estar en contra de que és necessari dur a terme una reforma estructural de la UB, primer **s'haurien de tenir en compte altres aspectes per resoldre els reptes i problemes actuals que tenim plantejats**, i després abordar la reforma estructural de la UB, que, amb molta probabilitat, en podria ser una conseqüència natural.

-Per tant, i com a **idees constructives** per resoldre el que crec que són els problemes més importants que ara tenim plantejats dins de la comunitat universitària, i que no veig que el plantejament del present document de reforma resolgui, m'atreveixo a fer les següents consideracions, com a professor de l'àmbit de ciències, i que crec que comparteixo amb la majoria dels meus companys de la Facultat de Química i d'altres de la resta de facultats de ciències:

- **Els plantejaments dels problemes s'han de fer de baix cap a dalt** tenint en compte la natura i idiosincràsia dels departaments i facultats dels diferents àmbits temàtics en que normalment s'estructura el coneixement. **I no cal que les solucions i la organització siguin uniformes i iguals entre els diferents àmbits**, tal com demostra l'èxit de les diferents universitats espanyoles en els rànquings abans esmentats.
- **No importa la mida de les unitats si la seva organització és flexible i comparteixen els serveis necessaris** per a desenvolupar les tasques de docència, recerca i transferència de tecnologia, adequada als temps actuals. L'experiència de les Facultats de Ciències dins de l'antiga Divisió de Ciències experimentals i Matemàtiques, va ser molt positiva, sobretot en les relacions entre facultats i els serveis compartits. Això no vol dir que tornem a l'antiga Divisió III, sinó que les estructures i organització que reclamem des de les facultats de ciències, no té per que ser igual a la dels altres àmbits. A tall d'exemple, és curiós veure les diferents formes organitzatives de les **universitats europees** esmentades en l'informe, i sobretot la **falta d'uniformitat en l'estructura organitzativa** de la majoria d'elles.
- Respecte a la docència en graus i màsters vull esmentar la visió que molts professors, segons la meva opinió, tenim respecte a que **el nivell en que surten els alumnes dels graus i màsters està baixant** i que, pel fet d'haver-hi graus súper-especialitzats, molts alumnes tenen **mancances de coneixements generals d'altres disciplines afins**, la qual cosa els hi restarà competències a l'hora de desenvolupar la seva tasca en les noves feines que estan apareixen, cada vegada més interdisciplinaris i entre equips cada vegada més internacionals. Això fa que sigui necessari una **coordinació entre graus i màsters** dins de l'àmbit de ciències, de manera que es **fomenti la interdisciplinarietat i el coneixement de disciplines bàsiques** necessàries per al desenvolupament científic-tecnològic en que estem immersos si volem ser una societat innovadora i competitiva. Això es pot fer amb estructures que no depenguin només del departament o facultat en que l'ensenyament estigui adscrit. Una solució fora impartir **assignatures de campus** a dos nivells, un de molt general i una altre més específic per al grau que es vol cursar, una mica en la

línia dels campus universitaris de les millors universitats europees i americanes. Tot això s'hauria de tenir en marxa el més aviat possible per fer front al **nou disseny de graus i màsters en 3 + 2 cursos**, que s'està plantejant, tant des del Departament de Universitats de la Generalitat de Catalunya com des del Ministerio de Educación y Deporte del govern de l'Estat Espanyol.

- Respecte a les relacions internacionals i al finançament de la recerca, s'ha de dir que això està contemplat en el document, però que, a l'igual que en la coordinació de la docència, és del tot imprescindible que dins de l'àmbit de ciències, es creï una **unitat d'ajuda a la recerca** i que bàsicament consti de personal altament qualificat que estigui al dia de les diferents convocatòries de recerca a nivell català, espanyol, europeu i internacional i que t'ajudi en la busca de col·laboradors, enfoc, disseny i redacció, dels projectes. Un embrió d'aquesta oficina podria ser l'actual secció de projectes europeus de la Fundació Bosch i Gimpera. Això és del tot imprescindible fer-ho si volem mantenir el nivell de recerca que les facultats de ciències tenien fins ara. Per un altre cantó, **una oficina de campus de relacions internacionals**, a l'estil de les de la majoria d'universitats europees, és del tot necessària, sobretot per a fer-se càrrec dels alumnes de programes d'intercanvi (SENECA, ERASMUS, etc), dels alumnes de màster i doctorat provinents d'altres universitats, catalanes, espanyoles o estrangeres, així com dels professors visitants. I no menys important és la necessitat, cada vegada més important, **d'augmentar la transferència de tecnologia** dels grups de recerca, altament qualificats, que necessitarien de suport tècnic qualificat per a dur a terme la búsqueda i realització de contractes amb empreses i que aquestes inverteixen de debò en la innovació i desenvolupament tecnològic.
- Finalment, i més important, està el **tema del personal**, especialment tant dels joves investigadors i professorat en formació com del personal tècnic de suport a la recerca, ja que la UB s'està tornant una universitat vella i ineficient amb unes estructures molt conservadores. Vist **l'envelliment de la plantilla de PDI** (2/3 en la franja d'edat de 50-70 anys), la **disminució del nombre de beques de doctorat** i sobretot la **creixent massa d'investigadors** que s'han format durant un període de 15 anys (llicenciatura, màster, doctorat, postdoc, contracte posdoctoral de formació docent i/o investigadora tipus lector, Beatriu de Pinós, Juan de la Cierva, Ramón i Cajal, etc.) i que estan en una franja d'edat entre 30 i 45 anys i **no veuen cap futur en la seva carrera acadèmica**, fa que la situació esdevingui insostenible. També cal esmentar la **ratio invertida** respecte a la resta d'universitats dels països desenvolupats de **tècnics de recerca qualificats respecte al professorat estable**, cosa que fa que el professorat s'hagi de dedicar moltes hores a realitzar tasques que no són pròpiament seves, en detriment de la qualitat de la docència i de la recerca. Per això caldria ser valents i **durant un període de 3-5 anys no treure cap contracte estable** i mirar de contractar, encara que fos a nivell d'**assistents predoctorals**, per augmentar el nombre d'estudiants de doctorat, **d'assistents postdoctorals i/o de tècnics de recerca qualificats**, de manera que es pogués tenir gent preparada per poder anar cobrint les vacants, sobretot de PDI, però també de PAS, que s'aniran produint de manera cada cop més important durant els propers anys, i poder **revertir l'actual piràmide d'edats** que tenim a la UB, i poder tenir gent qualificada, tant en docència com en recerca i transferència de tecnologia de totes les edats. Això s'hauria de fer tenint en consideració els investigadors i professors en formació que estiguin vinculats d'alguna manera als actuals grups de recerca, i que complissin els requisits normals que es demanen per les beques i els contractes postdoctorals, i que es poguessin **contractar independentment de les actuals plantilles dels departaments**, de forma que durant uns 3-5 anys tindriem una plantilla de docents i investigadors no adscrits a cap dels actuals departaments i que podrien ser la **llavor dels futurs grans departaments** de ciències on ja no es tindria l'actual divisió, ja obsoleta, en àrees de coneixement, i es podria repartir la docència d'una forma molt més flexible, pensant més en l'alumne i la qualitat de la docència que en la quota de plantilla del departament, així com, començar a **tenir grans grups/instituts de recerca interdisciplinaris**, com a embrió dels reptes en la innovació i transferència de tecnologia que la societat ens està demanant.

-Excel lentíssim senyor Rector, pensí que aquestes reflexions són fruit de molts anys de discussions entre companys i de debats en mil i una comissions de millora de la qualitat, de plans estratègics, etc. (li adjunto dos escrits, on s'expliquen amb més detall algunes de les presentes reflexions, redactats per mi, un a l'any 1998, com a claustral, en temps del rector Antori Caparrós, q.e.p.d, i l'altre, el curs passat, arran de la demanada per part del seu equip rectoral de que els departaments i facultats anessin elaborant plans estratègics per mirar de resoldre els greus problemes que tenim, que no són molt diferents dels que ja hi havia llavors). I crec, sincerament, que ara és l'hora de posar-nos a treballar en serio, i per això li demano que escolti a la gent dels diferents estaments i dels diferents campus, que ells són els que millor saben que és el que està passant i tenen idees de com millorar-ho, però estem cansats, desmotivats i ens falta il·lusió i ganes de seguir treballant en fer les coses millor i adaptar-nos als nous canvis que estan venint, i sobretot que no pensí que estem en contra de qualsevol reforma ni de fer nous canvis, només volem recuperar la il·lusió de fer les coses per millorar i de ben segur que entre tots farem de la UB una de les millors universitats d'Europa.

Moltes gràcies.

